

Näringsdepartementet

Uppdrag till statliga samordnare att se över behovet av åtgärder för att säkerställa tillräcklig arbetskraftskapacitet inom byggbranschen

Regeringens beslut

Regeringen beslutar att utse samordnare med uppdrag att, i enlighet med vad som anges under rubriken Närmare om uppdraget, se över behovet av åtgärder för att säkerställa att utbudet av arbetskraft inom byggbranschen motsvarar den förväntade efterfrågan på kort och lång sikt. Uppdraget ska utföras efter samråd med Regeringskansliet, berörda myndigheter och byggbranschens parter.

Samordnarna ska, om det finns behov, föreslå åtgärder som kan avse åtaganden från statliga aktörer såväl som åtaganden från byggbranschens parter. Åtgärderna ska vara förenliga med den svenska arbetsmarknadsmodellen och den ansvarsfördelning som råder mellan staten och arbetsmarknadens parter.

Till samordnarna ska det knytas en interdepartemental arbetsgrupp inom Regeringskansliet, med representanter från berörda departement. Samordnaren ska regelbundet inhämta synpunkter från arbetsgruppen avseende de slutsatser och eventuella förslag som övervägs.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 20 december 2016.

Regeringen bemyndigar bostads- och digitaliseringsministern att utse en eller flera samordnare för uppdraget.

Skälen för regeringens beslut

Allt fler kommuner i landet uppger att det råder bostadsbrist. Boverket bedömer att ca 700 000 bostäder behöver byggas till 2025 för att utbudet ska motsvara behoven. Bostadsbristen riskerar framtidens tillväxt, minskar rörligheten och förvärrar matchningen på arbetsmarknaden.

Problemen på bostadsmarknaden har därför väsentlig betydelse för regeringens möjligheter att uppnå målet om EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. För att öka bostadsbyggandet har regeringen föreslagit ett stimulanspaket som bl.a. ska underlätta byggandet av hyresrätter. Dessa investeringar i bostadsbyggandet förutsätter dock att det finns tillgänglig arbetskraft som kan omsätta satsningarna i verkliga bostäder.

Det råder f.n. brist på ett flertal yrkeskategorier inom byggbranschen och Arbetsförmedlingen bedömer att rekryteringsproblemen inom byggbranschen kommer att öka de kommande åren. Särskilt framhålls svårigheterna att rekrytera erfaren personal av arbetsgivarna. I många yrken inom sektorerna bygg och anläggning är antalet yrkesarbetande relativt få, t.ex. kranförare, glasmästare och isoleringsmontörer. Detta innebär att bristen kan vara liten mätt i antal personer, men ändå i högsta grad bekymmersam för arbetsgivarna. Det råder även stor brist på arbetskraft avseende olika sorters ingenjörer med inriktning mot byggbranschen, det gäller såväl civilingenjörer som byggingenjörer med kortare utbildningsbakgrund.

På fem till tio års sikt väntas tillgången på utbildad personal inom byggbranschen inte bli tillräcklig. Den prognostiserade bristen beror inte bara på att efterfrågan på nya bostäder och infrastruktur beräknas öka utan också på ett bristande intresse hos unga för vissa av dessa yrken. Utmaningarna framöver består bl.a. i att få fram tillräckligt med utbildningsplatser med inriktning mot bristyrkena, få unga att välja en utbildning med inriktning mot byggbranschen och att skapa tillräckligt med lärlingsplatser för dem som lämnar gymnasieskolan.

Även inom den kommunala och statliga administrationen med betydelse för bostadsbyggandet finns omfattande rekryteringsproblem. Kommunerna har svårt att hitta kompetent personal för arbete med byggfrågor (främst planhandläggare och bygglovshandläggare). Det råder även stor brist på lantmätare, vilket leder till att genomförandet av politiska beslut som är beroende av åtkomst till mark eller berör samhällsplaneringen tar längre tid och blir dyrare och osäkrare. Det har under en lång tid utbildats för få med lantmäterikompetens och behovet i samhället är idag betydligt större än utbudet. För såväl kommuner som Lantmäteriet gäller att man konkurrerar med den privata sektorn om arbetskraften.

Samtidigt som det råder brist på arbetskraft inom många yrkesgrupper i byggbranschen är arbetslösheten bland kvinnor relativt hög. I en enkät som tidningen Byggnadsarbetaren gjort bland arbetslösa kvinnor i byggbranschen svarade många att de upplever ett motstånd mot att anställa kvinnor. I en nätenkät som Byggnads och Byggcheferna låtit göra under våren 2015 framkom att machokulturen får sex av tio kvinnor i byggbranschen att må dåligt. Att många kvinnor upplever sig bli

negativt särbehandlade eller att de mår dåligt är inte bara ett allvarligt jämställdhetsproblem utan även ett kapacitetshinder för byggbranschen.

Sammanfattningsvis är det av stor vikt att arbetskraftskapaciteten inom branschen ökar för att bostadsbyggandet ska motsvara behoven de närmaste åren. Det är en komplex och stor samling faktorer som påverkar arbetskraftsutbudet, där såväl staten (med ansvar för bl.a. forskning-, utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder) som branschens parter har ett ansvar. Mot den bakgrunden ser regeringen ett behov av att samlat se över arbetskraftsfrågan inom byggbranschen, i samverkan med berörda myndigheter och arbetsmarknadens parter. Syftet med en sådan samlad översyn är att få en övergripande och branschgemensam problembild samt en helhetsbild av pågående insatser och hur de sammantaget påverkar de problem som identifierats. En samlad översyn kan också skapa förutsättningar för ett sammanhållet åtgärds paket där berörda aktörer tar ett gemensamt ansvar för att öka arbetskraftsutbudet inom byggbranschen.

Närmare om uppdraget

I uppdraget ingår att:

- identifiera kapacitetsbrister avseende arbetskraft inom byggbranschen,
- identifiera och följa upp redan pågående insatser med relevans för arbetskraftskapaciteten inom byggbranschen, vad gäller såväl insatser initierade av byggbranschens olika parter som insatser från statliga och kommunala aktörer,
- föreslå ytterligare åtgärder om det finns behov (kan avse åtaganden från såväl byggbranschens olika parter som åtaganden från statliga och kommunala aktörer), samt att
- särskilt följa upp kvinnors situation i byggbranschen och om det finns behov föreslå åtgärder som leder till att fler kvinnor anställs i branschen och att fler kvinnor väljer att stanna kvar.

Med byggbranschen avses i detta uppdrag alla sektorer med relevans för bostadsbyggandet, vad gäller såväl förberedande skeden som själva byggskedet, vilket även inbegriper yrkesgrupper inom statlig och kommunal administration, som t.ex. planhandläggare, bygglovshandläggare och lantmätare.

Utgångspunkten för uppdraget är att samordnarna ska lägga fram förslag som byggbranschens parter, inklusive kommunala företrädare, kan ställa sig bakom.

Eventuella förslag ska vara förenliga med den svenska arbetsmarknadsmodellen och inte omfatta arbetsrättslig reglering. I det fall samordnarna lämnar förslag med statsfinansiella effekter ska även finansieringsförslag till dessa presenteras.

Utdrag till

Statsrådsberedningen/SAM

Finansdepartementet/Ba och K

Utbildningsdepartementet/UH, GV och OFA K

Näringsdepartementet/KLS

Arbetsmarknadsdepartement/A och ARM

Boverket

Lantmäteriet

Sveriges Kommuner och Landsting